

Perspectief op Europa

In Groen 2021-2, precies een jaar geleden, stond een artikel van Anja Haga en Pieter Dirk Dekker met de uitdagende titel: *Een levensvatbare Europese Unie: An ever closer union?* In dat artikel voeren zij een vurig pleidooi om welwillend te staan tegenover meer en betere Europese samenwerking. Daarbij moet niet steeds de vraag centraal staan van de (mate van) soevereiniteitsoverdracht, maar veeleer de vraag wat landen voor zichzelf kunnen bepalen en wat alleen door onderlinge samenwerking gerealiseerd kan worden: verantwoordelijkheden zoveel mogelijk laten liggen op het laagst mogelijke niveau. Dit tegen de achtergrond van het bewustzijn dat we veel zelf kunnen regelen, maar dat er ook allerlei zaken zijn die voor ons land van groot belang zijn, maar die we alleen maar kunnen realiseren door de Europese samenwerking te zoeken.

Door Jan Hoogland en Wouter Jan de Graaf

Niet met de rug naar Europa | In dit aan Europa gewijde nummer willen wij hier nader op ingaan. Uitgangspunt daarbij was om niet al te toberig te doen over Europa en vooral te zoeken naar een antwoord op de vraag wat Europa kan bijdragen aan zowel ons Nederlandse belang als aan het gemeenschappelijke Europese belang. Dat houdt tevens een oproep in om niet met de rug naar Europa toe te gaan staan, maar ‘vooruit te kijken’: perspectief voor Europa.

Europa wordt vaak vooral met stroperigheid en bureaucratie geassocieerd. Helaas geeft de wijze waarop de Europese Unie functioneert daar soms ook zelf voeding aan. Daarbij is het echter ook goed te bedenken dat die nadelen van Europa deels te maken hebben met het feit dat dingen goed geregeld moeten zijn om in ieder geval ook de belangen van alle deelnemende staten afzonderlijk optimaal te borgen. Iedere staat hecht aan eigen soevereiniteit, maar wil tegelijk dingen gezamenlijk regelen. Dat kan alleen als daarbij voorzichtig gehandeld wordt. Een voorzichtigheid die dikwijls stroperigheid en bureaucratie tot gevolg heeft.

AUTEURS

Prof. dr. Jan Hoogland is hoofdredacteur van *Groen*.

Wouter Jan de Graaf is Bestuurslid Internationaal bij *Perspectief*. Hij heeft Internationale Betrekkingen in Moskou gestudeerd en studeert nu Internationaal Recht in Tilburg. Daarnaast is hij ook penningmeester bij CU Brabant.

Tegelijk is het goed te erkennen dat de Europese Unie voor veel deelnemende naties als een hefboom kan werken: door middel van de Europese samenwerking kunnen landen een aanzienlijk grotere invloed uitoefenen op het wereldgebeuren dan zij als zelfstandige natie kunnen (zie het interview met Mathieu Segers). Als er onderling goed wordt samengewerkt, profiteert iedere deelnemende natie daarvan. Dat vraagt er wel om dat alle deelnemers zich gezamenlijk blijven inspannen voor een goede onderlinge sfeer. Samenwerking veronderstelt altijd tenminste ook een wil om samen te werken.

Binnen de ChristenUnie is er altijd sprake geweest van een zekere scepsis rond Europa. Deels is dat te wijten aan het feit dat de ChristenUnie op Europees niveau niet zo heel veel gelijkgestemde politieke partijen kan vinden om mee samen te werken. Maar misschien heeft het nog wel meer te maken met de vrees van veel aanhangers van de ChristenUnie dat Nederland als land met een sterke eigen traditie en geschiedenis in die samenwerking een beetje dreigt te verdwijnen.

In de bijdragen aan dit nummer van *Groen* proberen we te laten zien dat die vrees niet gerechtvaardigd is. In de eerste plaats omdat

Nederland in de Europese samenwerking altijd een belangrijke rol heeft gespeeld, ook al was het tegelijk altijd een beetje een buitenbeentje.

In de tweede plaats zou het voor de ChristenUnie een belangrijk gegeven kunnen zijn dat de Europese samenwerking voor een niet onbelangrijk deel gedreven is door christelijk-sociale impulsen.

In de derde plaats is er ook sprake van achterliggende idealen die juist ook vanuit het perspectief van de ChristenUnie hoog op de agenda zouden moeten staan. Hopelijk werkt dit nummer van *Groen* dan ook uit dat uw interesse in Europa wat groter wordt en dat u een duidelijker voorstelling krijgt van wat de Europese samenwerking voor ons kan betekenen.

Waarom Europa? | Het begin van de Europese samenwerking kan niet worden losgemaakt van een Europees trauma, namelijk dat er in de eerste helft van de twintigste eeuw tot tweemaal toe een wereldoorlog begon op Europese bodem. Op het oog beschaafde landen gingen elkaar te lijf met een dramatisch groot aantal slachtoffers tot gevolg.

Hoewel veel Europeanen de Eerste Wereldoorlog met groot enthousiasme ingingen, bleek al snel dat de oorlog alleen maar verliezers kende. De grootste verliezers waren Duitsland en Oostenrijk-Hongarije. Beide keizerrijken gingen ten onder en het laatstgenoemde werd opgesplitst in een veelheid van landen. De gevolgen daarvan zijn tot ver in de twintigste eeuw voelbaar gebleven tot en

met de recente Balkanoorlogen waarvan de gevolgen ons zelfs nu nog bezighouden.

Snel na de Eerste Wereldoorlog werden Duitsland en Oostenrijk getroffen door een diepgaande economische crisis. Hoewel zij die relatief snel weer te boven kwamen, overleefden zij een tweede economische terugslag (1930) niet. Deze tweede economische crisis bracht in beide landen de nazi's aan de macht en leidde daarmee tot de Tweede Wereldoorlog die in kracht, terreur en vernietiging nog ernstiger was dan de voorafgaande.

Beide oorlogen maakten op een verschrikkelijke manier zichtbaar dat – hoe rijk nationale culturen ook mogen zijn – nationalisme een vernietigende werkelijkheid kan worden. Nationalisme is leuk bij schaats- en voetbalkampioenschappen, maar werkt verschrikkelijk uit als er sprake is van onderlinge jaloezie en vijandschap. Werd de kreet 'dit nooit weer' al geslaakt direct na de Eerste Wereldoorlog, pas na de Tweede Wereldoorlog werd er echt werk van gemaakt.

Eén van de leidende inzichten daarbij was dat overheden een belangrijke taak hebben in het borgen van de sociaal-economische stabiliteit van hun samenleving. Alleen als de bestaansveiligheid van de bevolking in voldoende mate wordt gegarandeerd, kan er sprake zijn van bloeiende samenlevingen en onderling vredelievende verhoudingen. Tegen die achtergrond en met veel financiële hulp van de VS konden de Europese naties zich na de Tweede Wereldoorlog snel herstellen en een verzorgingsstaat opbouwen, waarin een redelijk bestaansminimum voor de meeste burgers gerealiseerd kon worden.

“Europese samenwerking wordt gedreven door christelijk-sociale impulsen.”

Dat ideaal van een sociaal veilig en vredelievend Europa was leidend bij de eerste schreden op het pad naar Europese samenwerking (zie het interview met Mathieu Segers). Een leidende rol daarin vervulden politici die door christelijk-sociale idealen werden gedreven. Het doel was om te komen tot een Europa dat niet gekenmerkt zou worden door een sociaal onbarmhartig aandeelhouderskapitalisme, maar door een eigen, Rijnlands kapitalisme waarin iedere burger tot bloei zou moeten kunnen komen: een sociaal Europa.

Nadien is er veel gebeurd. Veel duw- en trekwerk. Veel strubbelingen die je in elke vorm van complexe samenwerking kunt terugvinden. En Europa is steeds groter geworden: eerst langzaam en stapje voor stapje, bijvoorbeeld door de toetreding van voormalige dictaturen als Spanje, Portugal en Griekenland, later – na de val van de muur en het IJzeren Gordijn – van veel Oost-Europese landen. Ook al bestaan er grote bedenkingen tegen deze uitbreiding van de Europese Unie, recente ontwikkelingen als de oorlog tussen Rusland en Oekraïne maken inzichtelijk hoe essentieel ook deze uitbreiding kan zijn.

Vooruitkijken | Er zijn mensen met een goed huwelijk, anderen met een uitgesproken ongelukkig huwelijk. Maar voor de meeste mensen geldt dat hun huwelijk veel inspanning en onderhoud vergt. Gaat het daarbij in het geval van huwelijken maar om twee partijen, hoeveel te meer is dit onderhoud dan nodig in relaties binnen de Europese Unie. Samenwerking gaat nooit vanzelf. Vandaar dat Europa vaak ervaren kan worden als een draak, maar wel een draak die als het nodig is zijn tanden kan laten zien, bijvoorbeeld als minder democratisch ingerichte burens zoals Rusland de vrede en stabiliteit van Europa bedreigen. Goede samenwerking gaat echter niet vanzelf en kost inspanning en onderhoud, net als een goed huwelijk. Wantrouwen, tegenzin en scepsis helpen niet om de energie op te brengen die daarvoor nodig is. Met de bijdragen in dit nummer proberen wij te laten zien hoe dat in het verleden is gegaan en hoe dat in de toekomst voortgezet kan worden. Niet met de bedoeling om van de lezer een kritiekloze volgeling te maken, maar wel om de waarde die Europa voor ons kan hebben te her- en erkennen.